

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 19 kwietnia 2023 r.

Pozycja 109

POSTANOWIENIE

z dnia 21 marca 2018 r.

Sygn. akt Ts 174/16

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Leon Kieres,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej J.S. w sprawie zgodności:

art. 787 § 1 i art. 781 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 1964 r. Nr 43, poz. 296, ze zm.), w zakresie umożliwiającym wydanie przez sąd apelacyjny postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności orzeczeniom wydanym przez ten sąd, z art. 45, art. 78 oraz art. 176 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 18 sierpnia 2016 r. (data nadania) J.S. (dalej: skarżąca) wystąpiła o zbadanie zgodności art. 787 § 1 i art. 781 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 1964 r. Nr 43, poz. 296, ze zm.), w zakresie umożliwiającym wydanie przez sąd apelacyjny postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności orzeczeniom wydanym przez ten sąd, z art. 45, art. 78 oraz art. 176 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Skargę konstytucyjną wniesiono w związku z następującą sprawą. Wyrokiem z 1 grudnia 2014 r., sygn. akt [...], Sąd Okręgowy w W. X Wydział Gospodarczy wydał wyrok w całości uwzględniający powództwo B.J. o zapłatę przeciwko P.S. (mężowi skarżącej). Wyrokiem z 19 czerwca 2015 r. Sąd Apelacyjny w W. oddalił apelację pozwanego od wyroku sądu pierwszej instancji. Sąd Apelacyjny w W., uwzględniając wniosek wierzyciela B.J., postanowieniem z 18 listopada 2015 r., sygn. akt [...], nadał w punktach I i II prawomocnemu wyrokowi Sądu Okręgowego w W. z 1 grudnia 2014 r., sygn. akt [...], klauzulę wykonalności przeciwko małżonce dłużnika P.S. – J.S. z ograniczeniem jej odpowiedzialności do majątku objętego małżeńską wspólnością ustawową.

Zarządzeniem z 21 września 2017 r. sędzia Trybunału wezwał skarżącą, za pośrednictwem pełnomocnika, do uzupełnienia braków formalnych skargi przez: 1) dokładne określenie przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, których brzmienie było podstawą wydania ostatecznego orzeczenia w sprawie skarżącej,

i w stosunku do których domaga się stwierdzenia niezgodności z Konstytucją; 2) w razie wskazania, że przedmiotem zaskarżenia są przepisy, które utraciły moc obowiązującą – uzasadnienie konieczności badania konstytucyjności tych przepisów; 3) podanie, które z orzeczeń wskazanych w uzasadnieniu skargi, zapadłe na podstawie kwestionowanych w skardze przepisów, jest ostatecznym – w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji – orzeczeniem o prawach lub wolnościach skarżącej określonych w Konstytucji; 4) wskazanie praw lub wolności podmiotowych skarżącej wynikających z art. 45, art. 78 oraz art. 176 Konstytucji, a także precyzyjne wyjaśnienie, w jaki sposób zaskarżone przepisy naruszają te prawa lub wolności; 5) przedstawienie stanu faktycznego sprawy; 6) udokumentowanie daty doręczenia skarżącej ostatecznego orzeczenia.

W piśmie z 3 października 2017 r. (data nadania) skarżąca odniosła się częściowo do powołanego wyżej wezwania, modyfikując treść skargi.

Skarżąca wskazała ostatecznie, że podstawą wydania postanowienia Sądu Apelacyjnego w W. z 18 listopada 2015 r., sygn. akt [...], był art. 781 § 1 zdanie 2 k.p.c. w brzmieniu: „sąd drugiej instancji nadaje klauzulę wykonalności, dopóki akta sprawy znajdują się w tym sądzie”. Skarżąca podniosła, że stała się stroną procesu dopiero na etapie postępowania przed Sądem Apelacyjnym, który nadał przeciwko niej, jako małżonce dłużnika, klauzulę wykonalności prawomocnemu wyrokowi sądu. Jak podała, po otrzymaniu informacji o wydanym wobec niej postanowieniu próbowała je zaskarżyć, składając zażalenie. Zostało ono jednak odrzucone jako niedopuszczalne.

Zdaniem skarżącej, art. 781 § 1 k.p.c., umożliwiając nadawanie klauzuli wykonalności przez sąd drugiej instancji, ogranicza strony do dochodzenia swoich praw jedynie w pierwszej instancji, przez co narusza konstytucyjne prawo skarżącej do co najmniej dwuinstancyjnego postępowania. W przekonaniu skarżącej, art. 781 § 1 k.p.c. przez brak regulacji w zakresie zaskarżalności postanowień wydanych przez sąd drugiej instancji w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności prawomocnemu wyrokowi narusza konstytucyjne prawo skarżącej do zaskarzania orzeczeń. Nadto skarżąca wskazała, że w wyniku braku przepisów nakazujących sporządzenie uzasadnienia bądź przewidujących możliwość zaskarżenia przed Sądem Najwyższym postanowienia sądu apelacyjnego w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności skarżąca nie zna motywów wydanego w jej sprawie orzeczenia, co godzi w zasadę jawności procesu i dostępu do sądu.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje.

1. Na podstawie art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 13 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. poz. 2074) do postępowań przed Trybunałem wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072; dalej: u.o.t.p. TK) stosuje się przepisy tej ustawy. Skoro postępowanie zainicjowane rozpatrywaną skargą nie zostało zakończone przed 3 stycznia 2017 r., tj. przed dniem wejścia w życie u.o.t.p. TK, to zarówno wstępne, jak i merytoryczne rozpoznanie tej skargi określają przepisy u.o.t.p. TK.

2. Zgodnie z art. 61 ust. 1 u.o.t.p. TK skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Wstępne rozpoznanie skargi służy wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia. Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu, gdy nie spełnia ona określonych przez prawo wymagań, jest oczywiście bezzasadna, bądź nie usunięto braków formalnych skargi w terminie (art. 61 ust. 4 pkt 1-3 u.o.t.p. TK).

3. Jak stanowi art. 53 ust. 1 pkt 5 u.o.t.p. TK, skarżący powinien udokumentować datę doręczenia mu wyroku, decyzji lub innego rozstrzygnięcia, wydanych na podstawie kwestionowanych w skardze unormowań. Udokumentowanie tej daty ma istotne znaczenie dla ustalenia przez Trybunał, czy skarżący dochował terminu do wystąpienia ze skargą konstytucyjną. Zgodnie z art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK, skarga może być wniesiona po wyczerpaniu drogi prawnej, w ciągu 3 miesięcy od dnia doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia. Jeżeli skarżącemu nie doręczono rozstrzygnięcia z urzędu lub gdy skarżący nie wystąpił o doręczenie rozstrzygnięcia w ustawowym terminie przewidzianym w danej procedurze, to termin do złożenia skargi konstytucyjnej rozpoczyna swój bieg w dniu, w którym skarżący dowiedział się o treści podjętego orzeczenia, w szczególności zaś w tym zakresie, w jakim odnosiło się ono do praw, wolności lub obowiązków skarżącego określonych w Konstytucji (postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z: 28 stycznia 1998 r., Ts 21/97, OTK ZU nr 2/1998, poz. 23; 7 sierpnia 2000 r., Ts 64/00, OTK ZU nr 6/2000, poz. 242; 11 marca 2008 r., Ts 296/07, OTK ZU nr 3/B/2008, poz. 128; 8 czerwca 2017 r., Ts 100/17, OTK ZU B/2017, poz. 142).

W uzasadnieniu skargi skarżąca podała, że postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności, wskazane w skardze jako orzeczenie ostateczne w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji, zostało jej doręczone 19 stycznia 2016 r., zaś wezwana do udokumentowania daty doręczenia tego orzeczenia, w piśmie uzupełniającym braki formalne skargi wskazała, że orzeczenie to nigdy nie zostało jej doręczone, a wiedzę o jego istnieniu powzięła w związku z rozpoczęciem postępowania egzekucyjnego w sprawie.

Nie budzi wątpliwości, że treść postanowienia Sądu Apelacyjnego w W. z 18 listopada 2015 r. o nadaniu klauzuli wykonalności przeciwko skarżącej jako małżonce dłużnika była jej znana przed 8 lutego 2016 r. W tym dniu Sąd Apelacyjny w W. rozpoznał zażalenie skarżącej na powołane wyżej postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności przeciwko niej. Zatem najpóźniej 8 lutego 2016 r. zaczął biec trzymiesięczny termin do wniesienia skargi konstytucyjnej, który upłynął 9 maja 2016 r. Zważywszy na fakt, że rozpatrywana skarga została przez skarżącą wniesiona do Trybunału 18 sierpnia 2016 r. (data nadania), stwierdzić trzeba, że nastąpiło to z przekroczeniem ustawowego terminu.

Okoliczność ta – na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p. TK – stanowi samodzielną podstawę odmowy nadania skardze dalszego biegu.

4. Trybunał przypomina, że warunkiem merytorycznego rozpoznania skargi konstytucyjnej jest wykazanie przez skarżącego, że w związku z wydaniem przez organ władzy publicznej ostatecznego orzeczenia na podstawie zakwestionowanego w skardze aktu normatywnego, doszło do naruszenia przysługujących skarżącemu praw lub wolności o charakterze konstytucyjnym. Źródło upatrywanego naruszenia powinna stanowić normatywna treść kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego. Stosownie do art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p. TK skarżący jest zobligowany do dokładnego określenia przedmiotu wnoszonej skargi.

W skardze zakwestionowano art. 787 § 1 oraz art. 781 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 1964 r. Nr 43, poz. 296, ze zm.; dalej: k.p.c.), łącząc te przepisy z wydanym przez Sąd Apelacyjny w W. postanowieniem z 18 listopada 2015 r. o nadaniu klauzuli wykonalności. Skarżąca została wezwana do uzupełnienia braków formalnych skargi, m.in. przez dokładne określenie przepisów ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, których brzmienie było podstawą wydania ostatecznego orzeczenia w jej sprawie, i w stosunku do których domaga się stwierdzenia niezgodności z Konstytucją.

4.1. W piśmie uzupełniającym braki formalne skargi skarżąca jako przedmiot zaskarżenia wskazała jedynie art. 781 § 1 zdanie 2 k.p.c. w brzmieniu: „Sąd drugiej instancji nadaje

klauzulę wykonalności, dopóki akta sprawy znajdują się w tym sądzie (...)”, traktując to unormowanie jako podstawę prawną wydanego w jej sprawie postanowienia Sądu Apelacyjnego w W. z 18 listopada 2015 r. Skarżąca nie podjęła natomiast próby usunięcia braków formalnych skargi w części dotyczącej zarzutu niekonstytucyjności art. 787 § 1 k.p.c. Okoliczność ta stanowi – na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 2 u.o.t.p. TK – przesłankę odmowy nadania skardze dalszego biegu w części dotyczącej zarzutu niekonstytucyjności art. 787 § 1 k.p.c.

4.2. Mimo podjęcia przez skarżącą próby uzupełnienia braków formalnych skargi oddnośnie do zgłoszonego w niej zarzutu niekonstytucyjności art. 781 § 1 k.p.c., Trybunał stwierdza, że w tej części przedmiot zaskarżenia został przez skarżącą określony niejednoznacznie.

Z *petitum* skargi wynika, że niekonstytucyjności kwestionowanego art. 781 § 1 k.p.c. skarżąca domaga się „w zakresie umożliwiającym wydanie przez sąd apelacyjny postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności orzeczeniom wydanym przez ten sąd” (str. 2 skargi). Sformułowanie zarzutu sugeruje zatem, że zamiarem skarżącej jest podważenie samej kompetencji sądu apelacyjnego w przedmiotowej kwestii. Nie koresponduje to jednakże z treścią uzasadnienia skargi, które w ostatecznym kształcie (tj. po wniesieniu przez skarżącą pisma uzupełniającego braki skargi) sprowadza się zasadniczo do zastrzeżenia, że skarżony art. 781 § 1 k.p.c. wyklucza dopuszczalność wniesienia zażalenia na postanowienie sądu drugiej instancji w zakresie nadania klauzuli wykonalności prawomocnemu orzeczeniu, nadanej „po raz pierwszy”.

Norma, zgodnie z którą niedopuszczalne jest zaskarżenie zażaleniem postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności wydanego przez sąd drugiej instancji, wynika z treści art. 394 k.p.c. (mającego zastosowanie do postępowania klauzulowego na mocy art. 13 § 2 k.p.c.) i art. 394¹ k.p.c., a nie z powołanego w *petitum* skargi art. 781 § 1 k.p.c., regulującego właściwość sądu drugiej instancji do wydania postanowienia w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności (uwaga dotyczy zarówno przepisu w brzmieniu zakwestionowanym – obowiązującym w dacie wniesienia przez skarżącą pisma uzupełniającego braki skargi, jak i przepisu w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania orzeczenia ostatecznego). Stwierdzić zatem trzeba, że ze skarżonego przepisu nie wynika prawo, do którego naruszenia doszło zdaniem skarżącej. Nie ma więc związku między zaskarżonym przepisem a zarzutem naruszenia prawa we wskazanym zakresie.

Biorąc powyższe okoliczności pod uwagę, należało odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącej przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.